

BUNJEVAČKA I SOKAČKA VILA.

SRETNO NOVO LJETO.

Slavjan krili, Bože mili!
Tvom prijestolu danas ruko,
Ta smili se jadnoj vili,
Odnimi joj teške muke :
Blagoslovi slavski rod
Na nov ovaj ljeta god!

Rana ranu na Slavjanu
Neprestano zleđi, truje,
Pa se žarnim gujevom ganu
I guk mu se k nebu čuje :
Slušaj Bože guk i plač,
Nad vratom nam slomi mač!

Eto svijetu k novu ljetu
Blagonosnih vilskih jata',
Nosće starcu i djetetu
Zdravje, sreću suha zlata :
Svjet se sljublja željom cio
Da bi sretan jedan bio !

Truda djela požudjela
U hram svete od prosvjete,
Kudno vile svieta ciela
Sunčanimi traci leto
K sinkom u taj svećan stan
Danas Bogom razasjan !

Na prijestolu Boga molu
Za potomstvo kroz sve danke,
A u divnom otom kolu
Vidim sestre dvio Slavjanko :

Mole Boga u pomoć
Slavskoj slozi već jednoč !

Od miline Bog s visine
Niz prijestole sajde dole,
Nuz dvie kćerke ljubi sine
Slave majke u okole :
Ljubavju se kriješ žar
Po svih slavskih zemljah sgar !

Nuto sreće, kud ćeš veće !
Kruni Višujoj o prikrajku
Zagrlilu kćerke bdiće
Sretnu vidim Slavu majku,
Slava joj se širi svud
Kud krv slavska grije grud !

Od Gospara majka stara
Milost prosi, prsa tuće,
S vruće prošnje progovara
Slavsko svoje za unuče :
A prošnji se smili Bog
Vrh kolena slavjanskog !

Vrieme ide, puci vide
Slavu majku kraj oltara, —
Slavstva morje za njom pride
Množtvom darah iz njedara' :
Slogu srca krune tuj.
Slogu Bože ovjekuj !

Otačbinu brani sinu
Blagoslovnu, krepku, zdravu,

Zadovoljnu i jedinu,
Gostoljubnu, vriednu, pravu, —
Da rod bodar i složan
Sreći krene ovaj dan !

Ljute duše nek se smuše
I pretrnu pred Slavenom,
U jaz pakla nek se ruše
I pred istom njegovom sjenom :
Med narodi vjekovit
Prvi ima Slavjan bit !

Eto brojem i po svojem
Umu, srcu, rodu, krvi,
Slavjan Božjim perivojem
Valja da se šeće prvi !
Jer je jedin jači Bog
Od kolena slavjanskog !

Ti mi pako majko tako
Kraj Božjega stoj oltara,
A kćer pošlji da nam svako
Sree, majko ! razgovara :
Da nam vila uči rod
Skore slope žeti plod !

Ovo srećni, Bože vječni !
Slavjan Tebe danas moli ;
Slavski čuj glas milotečni,
I dokini slavske boli :
Ovog ljeta da Slavjan
Sreće, slope vidi dan !

Šumbreg, na novo ljeto 1872. Blaž.

UZKLIK RODU VIERNOG BUNJEVCA.

Poslušaj der zlobni svijetu,
Koji na me i bratju moju,
S' zlobe žarku, s pizme kletu
Zeniću si upro svoju.
Al znaj, da nas to neplaši,
Neplaše se tako naši ! —

Sa svih stranah na nas amo
Odapinjaš svoje striele,
Nas kakogod da bi samo
U podvratu našem smele.
Al znaj, to baš neide tako,
Ko što ti se čini, lako !

Kušaš svake već načine,
Da nam smračiš sjajnost Slave,
Viernu ljubav domovine,
Da iztepeš nam iz glave.
Al znaj, sve ti zabadava,
Viek će ostat Slavom Slava !

Obećanjem, puna usta,
Hvalom, miljem teku tebi,
I nežališ blaga pusta,
Da primamiš sve nas k' sebi.
Znaj, tim neš sviest krenut našu,
Hladnu pure¹ hladi kašu !

A kad to ti ništ' ne hasni,
A ti sav se nakostrušiš,
Hropćeš vepar ko užasni,
Strahovanjem da nas sbrušiš.
Al znaj, to nam smiečna šala,
Prema ko smo šaka mala !

A kada se sit nabučiš,
Sit naružiš, sit navičeš,
A ti tad ko jež se skučiš,
Te nad nami tad naričeš.
Al znaj, bracko, nije tielo
Ovo jošte za opelo !

Ta pradjedi slavni naši
Propatiše što l' sve oni ?
Pak da li ih to poplaši ?
Na neverstvo da l' ih skloni ?
Klin su klinom suzbijali,
A Bunjevci viek ostali !

A zar nismo mi unuci
Tih pradjedah naših slavni ?
Nismo l' jaki u odluci,
Rod i jezik branit spravni ?
Oh ! sve za rod će mo dati !
Uviek tako popievati :

Niti vrazi, niti hale,
Nit mačevi, niti striele,
Nit dušmanske sve navale,
Nebudu nas nigda smele !
Roda vierne od ljubavi,
Ništ' Bunjevce nerazstavi !

Milanko.

zkvh.org.rs

ODZIV NA POZIV.

Mili rode! već je doba
 Ustaj nije vajde;
 Dost će mo spat iza groba
 Na rad sada hajde.
 Rodoljube Ive!
 Od nas želje žive!
 Mi će mo ti slede
 Stupat mimogrede:
 Kud želiš mi s tebom,
 Il po keršu il po ternu.
 Svit zasjat svim nebom
 Jednoć mora Slavjanu.

Subatice bila!
 Razvijaj stieg troj;
 Sad je slavna Vila
 Zapivala poj.

Driemna duha oči sliepe
 Prosvitom zalieči;
 Kad zlotvori stoga gjipe
 Imaj tvoje rieči.
 Još smo mi svi živi!
 Dok je kapi kervi;
 Za prirodno pravo

Truda ni nam zavo:
 Kud želiš mi stebom i. t. d.

Ta ti samecat sirotanac
 Od nevolje pištiš;
 Nek se lomi sužni lanac
 Da mi već nevrštiš.
 Oj slobodo draga!
 Ni nam drugog blaga;
 Za našu nam Slavu
 Ive! derž zastavu:
 Kud želis mi stebom i. t. d.
 Jukich.

KUĆA BUNJEVAČKA.

Ah gdje ono veselje: koje nije svim srcem zavladao o badnjem danu! ono blago ni sjednom carevinom nebi pazario.

Koliko puta zapitasmu Mamu kad će već svanuti dan badnji koliko puta će mo donle leći i ustati? Čudne naravi u jednoj dobroj materi, to tije živo vrilo ljubavi, koju uztrpljivost nikad neznadosmo izerpiti. Naša prosta dičia pitanja nju nisu smutjivala, ona je razgovor još uvijek dalje nastavljala, i sad med, sad suhe šljive napominjala tako se radost badnjeg dana, po nami već unaprid uživala. Čudnovato je bunjevačkog diteta srce, koje je po nabožnih roditeljih s Bogom skopčano! Koliko puta se ponovi svetkovina božična, tolikoputa se obnovi ono veselje badnjeg dana. Nikad duljeg dana nije bilo od badnjeg, sve smo izgledali kad će začai sunce, da se po roditeljem dozvoli slama unosit, u sobu. Ne-ka je Caru sve Carevo blago! nebi dao onu radost, da je možem tako osiecat, košto mi se srce u njoj kupalo, kad smo u naramku slamu nosili, po njoj se valjali, i sigrali za sve one radosti — kojese u muževskoj dobi u svačem drugom tražu, al u sebi ne nalaze.

Nije nas tribalo ulegivat, najsladji je bio san — kog smo na slamicu odspavali. Istina da mi to onda nismo znali shvatiti — kad su nam roditelji pripovidali: da se Isus u štali rodio, i na slamicu ležao, al to je bila živa prilika. skojom se porodjaj Isusov kano neotrveni žig u naše srce i pamet upio, da ga sveg vieka neće muž do groba zaboravit Bunjevci znadu: da se u porodjenom Isusu sve što je na zemlji mora pripravodit, za to me što imadu, to na Božić u sobu unesu. Pod stol metnu sina i slame, na stol u jednu čašu žito ječam zob i kokuruz pomišaju, i tu usade od tri tanušne voštenice opletenu svičicu. Na stol metnu zamedljane rakie, meda, ora, jabukah, kuhanih suhi šljivah i trišanjah, krušakah, još i nekoliko češljovah bila luka, a svrhu svega postavljen je božičnjak, kano kruna današnje večere.

Poste vas dugi dan, i najprije medom oslade usta, ne-ka je sva gorčina svieta zaboravljena, koju bolesti tuge i nevolje poradjaju, ta Isus se rodio, u kom će sve osladit, jel po njemu će se otvoriti nebo svakomu, gdi neće itko više gladovat, zimu ili žestinu trpiti, gdi mu slatkost života nikakva gorkost neće više pomutit. Užeže se prije svega trostrušna svičica i Otac obiteli ili mater napie zdravicu svoj obiteli slavi Boga — koji dade Isusa, moliga da sve što je u obiteli blagoslovi — milostju ljubavlju slogom i jedinstvom obdari — svakom se da iz ote čaše napiti, i kad je natrag u ruke domaćina dospila, s ostatkom vina polie svičicu, da se utrne. Sad postanu svi očima i gledaju kuda će svrnit dim jel komu se okrene, toga će one godine pokosit nemila smrt, no to dobri slaveni neviruju, već samo za nevinu šalu smatraju.

Kad sam većma odrasto onda mi je Mama kazala: da trostruka svičica znači prisveto Trojstvo po Isusu na svietu

objavljeno. Zadrživena je svičica u čisto žito od kojeg se sprav-
 lja oltarski sakramenat, i posvetilište s vinom skojim se
 utrne. Pomišana je i druga vrst hrane da se svaka blago-
 slovi kao čoviku ili živini za čovika stvorenoj potribna. Bili
 luk znamenuje grih od kojeg je nas odkupio Isus — navad-
 no zakadi sve tilo čovika koštoje iztočni grih — otrovao du-
 šu i tilo. Prije badnjeg dana u noć se peku kolači, od koji
 svako udo obiteli, i čeljad pojedan dobiu takodjer i udatim
 kćeram se odpremaju. Slatka uspomena — koja mi donosiš
 prid oči ono veće kada sam pazljivo gledao kako je Mama
 Božičnjak pripravljala, a sestrice ga kitile, slikajuć od tista
 volare konjušare svinjare i sve kućanske živine, a tako sli-
 kovane postavljale na Božičnjak, kojije do mladog Božiča
 stol bunjevački rešo.

Željno smo izčekivali položaja, koji je posto zenicom
 sve rodbine ove svetkovine, što je dobro i ukusno to su svo
 u njeg kljukali, što je u riči umiljato time su ga razgovarali;
 on je bio priko svetkovine gospodar u kući, pa ljubkom ri-
 čom, i ukusnim jilom i pićom se izdovaljavao. Istina da po-
 božnost, na ponoćnici ni onda nije bila osobite hvale vridna,
 buduće je tamo i takvih došlo: koji bi zaisto bolje u štalu
 pristali. Ipak valja pripoznati: da je ponoćna služba božja
 po bunjevca tako osobita: da se on o njoj ni onda nije znao
 smutiti, ako je meštar malo više zamedljane rakie pio — pa
 mu je na pjevalištu, i ketušu na vorgulam odsvirao: Božić se
 kod bunjevca i po tom osobitim načinom sveti: što mu je
 svaki rad tako protivan, da se ni sobe nemetu ni košara ne-
 čisti jedino se samo kuva, i živina nahrani.

Od rana jutra do podne se čeljad izminjivaju u crkvi
 — jerbo bunjevca nebi rado ovaj dan proveo: da tri Mise
 neprisuša, košto ih trojinom svećenik vrši. I on hoće da s
 popom proslavi Prisveto Trojstvo i klanja se Bogu Ocu ko-
 jije svoga jedinka žrtvovao, Isusu, kojije za pristolja nebeska
 sišao da čovikom postane, i smrtjom križa nas odkupio —
 klanja se Duhu svetomu, kojije nas po krštenju novim, krv-
 ljom Isusovom opranim duhom nadahnio — i to u ponoć da
 se označe one tmine — u kojima se čovik potipao prije Mojsie,
 u zoru da se svićanje označi koje je u starom zakonu po
 ljudstvo prispilo, u bjelom danu, da se pokaže svitlost koja
 je po Evangjeliumu dušu i srce čovika obsjala. Ovaj dan se
 nikud neidje, već se u okrugu obitelskom svetkuje.

(Slidi.)

OBRAZOVANJE PUČKO.

Tko se snama družio od kako smo radi volje našeg
 roda izišli na javnost, taj je mogo uvidit: da se nismo osvr-
 ćali na našu znanost — već poput, pčele med gdi god smo
 ga našli, u našu košnicu izkupljali, da dušu i srce bunjevač-
 kom i šokačkom puku osladimo. Članke dakle i poučne i za-
 bavne smo primali.

Naš ministerij uvidio je to što smo više puta u naših no-
 vinah iztaknivali: da valja ljude koji su iz škole izrasli po-

učavat, mnoge hiljade troši svake godine da si nabavi one učenjake : koji će odraslim javna pridavanja držati, ne velim da bi visoko ministarstvo i one učenjake nagradilo : koji bi se za naše odrasle postarali, ali buduće se ne javljaju i za naše odrasle javna pridavanja iz poučnih stvari ne nastavljaju, to se odlučio g. Ambrozija Šarčević neumorni prijatelj svojeg roda, da Pučku školu u Naših novinah otvori, mi ga pozdravljamo usrdno na ovom polju, naš maleni prostor radošno ustupljamo, pa i drugu bratju pouzdano pozivljamo, da slične članke sastavljaju, i u Pučku našu školu koju ovim otvaramo slati uzvole.

PUČKA ŠKOLA.

I. PRIRODOSLOVLJE. *)

Dragi štioče! Po dozvoljenju g. Urednika ovoga velicinjenoga lista naumio sam te dragi moj, upoznati s naukom, koja će ti tolmačiti narav stvorenjeh, koja će ti staviti prid oči nov svit, — koja će ti otkriti božanstvene tajnosti stvorenjeh u toliko, u koliko je dragi i svemogući Bog po milosti svojoj dozvolio, da to čovičiji um dokučiti i svatiti može.

Ova nauka, — o kojoj ću ti govoriti — zove se „prirodoslovlje“ zato, što o prirodi, o njenim stvarima, o dilanju, o snagi, i o zakoni prirodnih stvari govori i poučava.

Ali pitaš : šta je „priroda?“ Sad ću ti brajko kazati.

Priroda se zove sve što jest, što postoji, i što je stvoreno na svitu; naprimer : sve žive i brezživotne stvari : živine, drva, kamenje, vazduh — aer — sunce, misec, zvizde. Što se u prirodi sa ovima stvarima i oko ovih stvari zbiva, to se zove „p o j a v“ naprimer : što vitar duše, što vatra gori, što se duga na nebu pokaže, što tilo naše senku — osin — baci : sve je ovo p o j a v.

Dragi moj ! u prirodi, svaki ovaki pojav ima svoj uzrok, i svoj određen zakon. Što rosa, što kiša, što snig pada, — što se gore uzbačen kamen zemlji natrag vratja, što glas čujemo, što se voda razpari i smrzne, što vitar duše, što se duga ukaže na nebu : sve se ovo po svojim uzroku i po svojim načinu — zakonu zbiva. Mlogo je ovih uzrokah, načina i zakonah čovičiji um pronašao i dokučio, ali zato je još mlogo-primlogo u tajnosti i neizvistnosti, što oči naše uviditi, što um naš dokučiti i proučiti nije mogao.

Zadatak ove nauke, koju prirodoslovljem nazivamo jest : smatranjem i kušanjem upoznati zakone prirode, razjasniti pojave stvari prirodnih.

Neizkazana je hasna nauke ove zato : što upoznavajući nas sa vikovićitim zakonima prirode, i sa njenim divnim saglašaima, uznosi nam srce Bogu svemogućem stvoritelju svita i prirode; otkrivajući prid nama tajnost pojavah stvorenih stvari, oslobodjava duh naš, od brezsmisleni vraćkah i pridrasedah, od zabludah i bojazi od prividnih stvari, što toliko ponižava čovičije naše dostojanstvo; što nauka ova novim pronalazenjem radnju, dilanje i umitnost čovičiju unapriđjava — ova nam nauka daje nova načina i sridstva, za naknadenje naših nuždah; — jednom riječom : nauka je ova, najmoćniji potpomagač umnog izobražaja vasciloga čovičanstva !

Dakle uči, poučavaj, prostiraj gdi god možeš ovu vele lipu nauku. Ako brajko nauku ovu dobro svatiti i urazumiti budeš, to ne samo što će ti mlogo radosti i miline steći, već služi će ti kao pomoć, i biće ti vodja i putokaz u svakdanjem životu na onom polju, na kojim želio budeš u budućnost napridovati. — I čim više, čim bolje upoznao budeš uzvišeni ovaj nauk, tim ćeš dublje u duši i sreću svom štovati,

*) Slovo = rič, govor.; slovliti; prirodoslovlje = što govori o prirodi.

blagosivati dragog Boga smemogućeg stvoritelja sviju stvorenja i prirode ! koga diči sva priroda ! koga hvali i slavii sve što je na svitu stvoreno !

Dragi moj ! reko sam, da ću te upoznati sa naukom, koja će ti nov svit prid oči staviti, i božanstvenu tajnost otkriti. Jel da sam mlogo rekao ? Božanstvena tajnost ! i jedan skromi i krotki pisatelj. — No, ali sam ti i to kazao, da se božanstvena tajnost u toliko otkriti daje, u koliko je to svemogući Bog po milosti svojoj dopustio, da je čovičiji um i mudrost dokučiti i svatiti može.

Prija nego što sam se odvažio, o ovoj veleuzvišenoj stvari javno prozboriti-govoriti, ja se nisam zadovolio sa onim što sam u školama naučio i upamtio, već sam nastojao, i trudio sam se proučiti umna dila proslavljenih učenjaka, osobito pak spisatelje novijeg doba, i tako sam u obće, u razlaganju mom za pravac izabrao dilo čuvenog i visokoučenog Krugera ; a u pridavanju — tolmačenju mom strogo se držim dila O r b a n a učenog profesora škole Šarospatačke.

Ima li izvornih ovakih dilah u našem rodu ? Ja to neznam. Ako nema, onda se uzdam, da će ovo, ne samo štociom a naših Bunjevačkih i Šokačkih novina, već i ostalim našim rodu, osobito pak učiteljima početnih naših narodni školah dobro doći i doprineti.

Sada dakle, neka mi je dozvoljeno — u ime Božije — o pridmetu mom izbliže govoriti.

(Slidi.)

B a č, 17. Prosinca. U Bunjevački Šokački Novinah obećao jesam, da ću našim učiteljem upoznate učiniti one knjige : koje za potrebu naši kath, učionah, i dotle, dok druge imali budemo; služiti mogu; kad ovo činim, zajedno za zgodno nalazim iz svake knjige po gdekoji stavak, ili pitanje navesti, da onako učitelje naše utješim da se ne plaše hrvatismusa. Kad čitali budu, da je ova, ili ona knjiga u Zagrebu tiskana, ili izdana : već da se osvedoče, da su ove knjige pravim slavanskim, te da rekнем, našim bunjevačkim stylum sastavite.

Po školskim zakonu od god 1868. za pučke naše učion prepisani jesu slideći nauci :

a) Katekizam i moral.

Za Katekizam smo dosad imali „Kratki Nauk“ izdan u Subotici, to za početnike, a za napredujuće : Kath. Katekizam za III. razred, tiskan u Beču. Ova su oba dobro poznata.

Dva Katekizma videmi se i suvišna, buduće da početnici, i tako naj važnije stvari samo po predavanju, i to na pamet uče. Kao takovi, koji i čitati neznadu; ali i neshodna, jer vešti vjero učitelji će znati : Kako da je lakše s detetom šta nova naučiti, nežel ono, što je jedanred drugčie naučio, izpravljati, a to se događja u Katekizmu u „Kratkim Nauku“ na pitanje : što je Bog ? Odgovara početno dēte : Bog jest po samom sebi najizvrstnije Bitje, i svoga najvećie Gospodar“ — a kad mu se kao napredniku iz Katekizma za III. Razred ovo pitanje stavi, onda taj naučit odgovor nevaži, nego mora na novo, i to, sa svim drugim rēčima učiti i odgovoriti ovako : Bog je najsaveršeniji duh, gospodar neba i zemlje. Šta da rekнем, da imamo mi za početnike prevedene Katekisme po egranskom. Kakvi je i gore navedeni, imamo i po Anfangsgründe : k tom još. Kolikogod puti se novotiskovanje katekizma čini, skoro se uvek promena kakva čini, tako da skoro svako dēte po katekizmu različnog zaderžaja odgovor daje, te ovo oteštjava vrlo obuku katekizma, i ako ji vjero naučitelj na jednakost dovesti nastojao bude, lahko mu se mož zgoditi što se meni zgodilo, da ono kad sam jednu devojkju htio otome osvedočiti, da je onom odgovor po drugim katekizmu bolji, taj sam dobio odgovor : ja neznam vaš novi zakon : Što više! još i iste molitve se mnogo razlikuju. — Mesto jednog i drugog od navedini ka-

tekismah, valjda bi se u naši učionah bolje mogo potrebovati katekizam pod naslovom „Kratki Nauk“ koji je za prosti puk biskupie Djakovačke izdat u Osijeku tiskom Dragutina (Karle) Lehmann.

Pré nekoliko godinah je povéřilo biskupsko starešinstvo njim nekoliko, i to ponajviše sveštenikom, koji duševnu upravu prostog svita vode; da bi sastavili katekizam za pučku porabu; ovi povéřenici, kako je to za onda u Zagrebačkim „Kath. Listu“ čitati bilo, osobitu su važnost postavili na to: da se formule molitvah i ostali naukah ne mēnjaju. Po njimaje ovi katekizam sastavit, i za porabu naši pučki učionah bi bio i dosta, stīm više, jer zbog mnogi prepisani predlogah, i tako se mnogo nemože učiti, a, u ovim 76 lista iznosećim katekizmu, o svakim najpotrebitijim nauku ima, osobito o sakramentu krizmanja obširnie.

Iz ovog bi mogli početnici važnāznia pitanja naučiti, a kasnije i ona, koja su zvizdom naznačita.

Knjigu za moralnu obuku nemamo,*) nut to ako ne drugčie, ma iz knjige „Sastav Bogoslovja Delorednog od Kaje Agjić“ može svaki vjeroučitelj sebi izvaditi.

Biblia je dobra koju smo i dosad potrebovali, i koja se po „Društvu S. Stipana“ izdaje.

b) Čitanje i pisanje.

Za početnike, prvéremon, dok se nove knjige prevéli budu. Početnica koju smo i dosad potrebovali sa zidovni tablam.

A za naprednike: Perva Slovnička Čitanka, tiskane obe u Budimu.

I Čitanka za drugi razred višjih pučkih učionah tiskana u Beču 1853. Ova se prepórueje stoga, jerbot je u njoj u II. Odseku Naravopis (naturalis). U III. Naravoslovje (physica). — U V. Dužnosti podložnikah: te netrebađu detca osobiti knjigah za ove, takodjer prepisane; nauke.

Ima i Druga Slovnička Čitanka za kath. pučke učione u Beču 1869. stoji 49 n. Ova se bolje mož za učitelje prepórueiti, jerbot je u njoj „Slovnicā“ (gramatica) obširnie sastavita, ali ostali nauci se samo kao štivo predaju, te učitelj bi imao brižljivo sakupljati, i u red staviti štiva o naravopisu o naravoslovju, i o gospodarstvu (gazdovanju).

Ove knjige sve jesu većma poznate našim učiteljem, nek da ji trebam upoznavati, i mislim! da nemaju proti ovog narečja, kojim su ove napisane ništ? okrem ako bi jim nepravo bilo to, da se u njima nalazi: T j e d a n a ne kako mi kažemo n e d i l j a, b o j a a ne kako mi kažemo f a r b a š k r i l j a k a ne še š i r i. t. d. ta svagdi se skoro dodaje i kod nas obično ime, akoli pak nebih bilo, nek potraži učitelj Rečnik.

Za pisanje mogu se prepórueiti „Narodne pisanke“ u bojadisanim (farbanim) ovitku. Rizna stoji 3 fr. 20 n. mogu se dohvatiti iz Zagreba iz knjižarne Lavoslava (Leo) Hartman.

c) Računjanje iz glave i sa znacima, i poznavanje domaći mērah.

Za ovi predmet moguse potrebovati:

Računska Vēžbenica za seoske učione. U Budimu tiskana, čēna ja 23 n. — U ovoj knjigi na 142 lista nalazi se nauk računā na pamet, a i pismeno. Kakogod i mērah, težah i novacah austrijanskih, koje su i naše. Ova knjiga je i dosta za naše pučke učione.

Ali mogu se potrebovati još i

Računična Vēžbenica za učenike III. a i za učenike IV. razreda pučkih učionah, perva 108 lista, stoji 18 n. a i druga 108 lista sa Dodatkom od mērah utezah i novacah, stoji 20 n. obe u Beču tiskane. Kakogod i

*) A baš i netriba pošto je dužnost vironaučitelja moral izvadjat i u srca ulivat — drugčie neznamo uzrok — za što bi se Katekizam učio. Ured.

Naputak za učenje računstva u III. i IV. razredu pučkih učionah za učitelje i učiteljske čekaoce čēna 24 n. sr. tiskana u Beču.

d) Slovnicā (grammatica).

„Slovnicā za četvrti razred pučkih učionah“ tiskana u Beču stoji 23 n. Na 139 listih obširnie se predaju pravila (regulāe) slovnice slavenske.

Ali može se za ovi predmet potrebovati i „Vēžba u jeziku“ na koncu Perve slovničke Čitanke kakogod i

„Slovnicā“ u Drugoj Slovničkoj Čitanki po novijem tisku.

e) Prirodna nauka i prirodopis, s pogledom na način života i na predelj, kom veći deo deće pripada.

Za predavanje „Prirodopisa v. Naravopisa“ (naturalis) a i „Prirodoslovja“ v. Naravoslovja (physica) dobro se može potrebovati gore navedena „Čitanka za drugi Razred“ starjeg tiska, gdje ovi predmeti u osobitim odseku nalaze, toliko, koliko treba za učenike pučkih naših učionah, dosta može biti. Osim ove

„Pojavi u Zraku“ po Ivanu Perkovac, tiskana u Zagrebu. U ovoj knjigi na 47 lista se daje nauk: o vjetru, rosi, mrazu, magli, oblacih, daždu (Kiši) snēgu, gradu ili tuči, grmljavini, bljesaku i strēli, o dugi, o pogodenuju promēne vrēmena.

Pojedini rečih ima, doduše nami neobičnih, ali styl je sa svim naš; n. p. 1. oko zemlje je zrak. Zraka ovoga nevidimo doduše iz bliza i. t. d.

(Slidi.)

ADAM I EVA, BILI SU NEMCI.

Kadno je prije 17 godinah Subotica posidovala samo niže gimnazialne škole, tad su mnogi subotički, zomborski, nemeški, i sa svih bunjevačkih stranah djaci polazili višje škole u Baji. Tu je bilo brojem dobrim bunjevačkih djakah, nu najviše bijaše magjari i nemeacah. Jednoć potlam kateketičnoga tumačenja o prvobitnom stānju u raju Adama i Eve, zametne se oštra prepirka medju djakam o narodnosti Adama i Eve.

Magjari tvrđise: da su Adam i Eva bili magjari, te da su istim magjarskim jezikom govorili.

Nemci pako još vatrenije stadoše dokazivati: da su Adam i Eva bili nemci, te da je isti Bog š njima švabski razgovarao.

Bunjevci napokzn zauzeše dokazom tvrđiti: da su A. i E. bili bunjevci, te da su zbilja medjusobno bunjevački govorili; pa da imaju već i isto ime naški. Kadno reče Bog čoveku „A d a m, d a m“ ti ženu Evu, evo: dakle Adam, Eva.

Nakon dužjeg prepiranja, nemečki djaci dokazom nadvladaše: da su Adam i Eva zbilja bili nemci.

Al kad sutra dan u školu dodje zomborac bunjevac Pero, koj je uvijek najvatrenije branio bunjevačku stranku, navališe na njega bunjevački djaci, govoreći: Eto ti Pero! uvijek si bio s nami kadgod smo se gđegod o čēmu prepirali, a baš si nam sad ostao iz škole, kad smo se prepirali o narodnosti Adama i Eve. Eto! švabi nas nadvladaše dokazom: da su zbilja bili švabskoga roda. I ja velim, da su Adam i Eva bili švabskoga naroda reče Pero. No, no Pero! snubeše se djaci govoreći: etoti! u tebe smo se baš uzdali, da ćeš nam biti u prilog, a ti si na švabsku. Na što naš Pero ozbiljnošću opet reče: Adam i Eva jesu, jesu bili švabi; zato ih je Bog i iztiro iz raja. A da su kojom srēćom bili bunjevci, nebi ih Bog bio iztiro iz raja; jerbot su bunjevci uvijek bili poštēni svetcu, oni bi još i dan danas a mi š njimi bili u raju. Bunjevac.